

Itämeri tarvitsee apua

Päivi Lipponen

Genovan meriakvaariossa on kartta maailman meristä ja merihautojen syvyydestä. Se kertoo karusti kuinka matala Itämeri on ja miten hidasta on veden vaihtuvuus. Juuri sen tähden meri on erityisen haavoittuva. Meren pohjassa on jo syvänteitä, jotka ovat täysin hapettomia. Kesäisin vitsauksena on viherlevän kukinta. Syynä on liiallinen fosfori- ja typpikuormitus. Yksi vakava öljyonnettomuus tuhoaisi koko meren pitkiksi ajoiksi.

Itämeren valuma-alue on 85 miljoonan ihmisen kotiseutu. Alue ulottuu Norjan tuntureilta Ukrainaan ja Tanskasta Venäjälle Äänisen taakse. Mereen kohdistuva rasite on siis melkoinen.

Itämeren reunavaltiot ovat kokeneet suuria taloudellisia ja poliittisia muutoksia viimeisen sadan vuoden aikana. Toinen maailmansota ja kommunististen maiden voimakas kaupungistuminen ja teollistuminen kuormittivat Itämerta. Ympäristöarvoille ei kommunistisessa järjestelmässä annettu arvoa. Luonnolla oli välinearvo.

Meret ovat yleensä ”yhteisomistuksessa” ja jokainen reunavaltio voi hyödyntää merta haluamallaan tavalla. Itämeren kohdalla jätevesiä on laskettu huolettomasti mereen. Suuria kuormittajia ovat olleet Venäjä ja Puola. Puolassa lähes puolet kotitalouksista on jätevesiverkon ulkopuolella ja Kaliningradissa jätevedet johdetaan suoraan Itämereen. Pietarin kohdalla on tapahtunut suuri muutos uusien puhdistamoiden kautta. Muutos on saatu aikaan Suomen aloitteesta perustetun Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden avulla. Sen puitteissa on toteutettu Venäjällä tähän mennessä 3,2 miljardin euron ympäristöinvestoinnit, mistä suurimmat Pietarin jätevesien puhdistamiseen. Seuraavaksi on vuorossa investointi Kaliningradin puhdistamoon. Pääosa rahoituksesta tulee Venäjältä.

Suomen kauppaväylä

Itämeri on ollut väylä, jonka kautta kulttuurivaikutteet ovat siirtyneet etelästä pohjoiseen. Edelleen se on tärkeä kauppameri. Suomen vienti pääosin kulkee juuri meritse. Vuosittain Itämerellä kuljetetaan öljyä 170 miljoonaa tonnia ja määrän uskotaan kasvavan pian 250 miljoonaa tonniin. Se tarkoittaa, että päästöt veteen ja mereen kasvavat, mikä kiihdyttää meren rehevöitymistä ja ilmastonmuutosta.

Nyt Itämerestä halutaan tehdä ympäristön kannalta kestävä, menestyvä, vetovoimainen ja turvallinen. Se merkitsee tehokkaammin puhdistettuja jätevesiä, pk-yritysten kehittämistä, liikenneyhteyksien parantamista ja onnettomuuksiin reagoimisvalmiuden parantamista.

Päästöt kuriin

Levän massaesiintymät ovat tulleet pysyväksi riesaksi. Itämeren rehevöityminen on joutunut varsinaiseen noidankehään viimeisen 30 vuoden toimien tuloksena. Maatalouden ympäristötukea käytetään vuodessa noin 295 miljoonaa euroa. Näillä tuilla pitäisi saada kunnon puskurialueet viljelmien ja vesistöjen väliin. Tulokset ovat kuitenkin jääneet laihoiksi. Jatkossa Suomen tulee vähentää reilusti kuormitusta. Kun käytettävissä olevat rahamäärät kohdennetaan kustannustehokkaasti, voidaan saada aikaiseksi aitoja ravinnepäästövähennyksiä.

Toinen haaste on kotitalouksien jätevedet. Haja-asutusalueella sijaitsee yli 300 000 kiinteistöä. Niistä 200 000:n jätevesihuolto vaatii parannuksia. Muutoksella olisi kokonaiskuormituksen kannalta merkitystä, sillä haja-asutuksesta tulee 12 prosenttia fosforikuormasta ja kuusi prosenttia typpikuormasta. Suomessa yhdyskuntien jätevesihuolto on kyennyt pääsääntöisesti vähentämään typpi- ja fosforikuormitusta. Typenpoistoa tulisi kuitenkin tehostaa.

Uutena haasteena ovat Itämerelle rakennettavat tuulivoimapuistot, koska puistojen kaavoittaminen maa-alueille on herättänyt vastustusta. Suomi suunnittelee rakentavansa 430 tuulivoimalaa merialueelle. Tuulivoimapuistot hankaloittavat meriliikennettä. Lisäksi ympäristöjärjestöt ovat kritisoinet, että suuria pinta-aloja kattavista tuulivoimapuistoista ei ole tehty sijoitusten perusselvitystä. Ongelma on se, että tuulivoimapuistot on tarkoitettu sijoittamaan pääasiassa matalikoille, jotka ovat Itämeren monimuotoisuuden kannalta olennainen ympäristö, kuten kalojen tärkeitä kutualueita.

Luonnonsuojeluliitto toteaa myös, että tuulivoimapuistot aiheuttavat merilintujen ruokailumatalikkojen lähellä sijaitessaan häirintähaittaa linnuille. Häirintä voi olla jopa suurempi haitta lintukannoille kuin lintujen tuulimyllyihin törmäämisten aiheuttama kuolleisuus.

Yhteisiä pelisääntöjä tarvitaan

Itämeren tilaan on haettu parannusta yhteisillä sopimuksilla. Lakeja, direktiivejä ja sopimuksia on kaikkiaan 50 kappaletta. Vaikka tarkoitus on ollut hyvä, tulokset ovat jääneet laihoiksi. Sopimusten toimeenpanoon ei ole panostettu ja toimien rahoitus on laiminlyöty. Kustannus-hyötyarviot on jätetty laatimatta. Sidosryhmät ovat jääneet sitouttamatta. Tavoitteiden vaikuttavuutta ei ole pohdittu tarpeeksi. Yhteisiä pelisääntöjä tarvitaan, sillä Itämeren kohdalla tilanne on vaikea. Vaarallinen kierre on katkaistava.

*Päivi Lipponen
FT, Hanken MBA
Kansanedustaja
Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä*

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme:

www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org